

Linnad ja Alevid

Eesti Linnade Liidu häälekandja

II aastakäik

1929

LINNAD JA ALEVID

EESTI LINNADE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Väljaandja: Eesti Linnadeliit, Tallinnas --- Vastutav toimetaja: V. Smetanin
Toimetus ja talitus: Eesti Linnadeliit, Tallinn, raekoda

Ilmub 10 korda aastas

II aastakäik

Hind 25 senti

Nr. 1

Jaanuar

1929

Sisu: Linnadeliidu esimees A. Uesson 50-aastane. — Alevite eelarvete ja aruannete nomenklatuur. — Dr. R. Luuk'i välismaise õppereisi aruanne. — Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse teostamisest. — Meeletuletus omavalitsustegelastele. — IV rahvusvaheline linnade-kongress Sevillas 12.–23. märtsini ja Barcelonas 27. märtsil 1929. — Omavalitsustegelaste taskukalender 1929. a.

Linnadeliidu esimees Tallinna linnapea A. Uesson 50-aastane.

Anton Uesson, sündis 12. jaan. (u. k.) 1879. a., Läänemaal, Haimre vallas, Laanepere talus taluomaniku pojana. Alghariduse sai naaberkihelkonnas Velise õigeusu kihelkonna - koolis, kus ta ühes vendadega käis. Kooli lõpetamisel läks Riia vaimulikku seminar, mille lõpetas 1902 aastal. Selle järele astus Riia politehnikumi.

1905. a. õppetööde takistuse puhul astus politehnikumist välja, kuid juba 1906. a. astus tagasi ja lõpetas selle 1910. a. kevadel esimese järgu diplomiga.

Üliõpilasena võttis osa Riia Eesti seltside elust ja oli Riia Eesti üliõpilaste seltsi asutaja liige (praegu korp. „Liivika“ Tartus).

Anton Uesson.

Tallinna ta asus 1909. a. suvel ja astus ins. V. Lenderi tehnikakontorisse teenistusse. Sel puhul oli mitme suurema ehituse täideviija Tallinnas. 1912. a. abiellus „Estonia“ teatri ja seltskonnategelase prl. Julie Allikuga.

1912. a. lahkus Lenderi juurest ja asus iseseisvalt ehituse tegevusele. Samal ajal võttis osaka seltskondlikust elust.

1913. a. suvel valiti A. Uesson Tallinna linnavolikogu liikmeks ja sama aasta oktoobrikuus linnanõunikuks. Tema juhatada olid tol ajal linna ehitusosakond ja valgustuse- ja veemuretmise

komisjon. Septembrikuus 1917. a. ta vabanes linnanõuniku kohalt ja astus lin-

nateenistusse — vanema insenerina ehitusosakonna juhatajaks.

Saksa okupatsiooni ajal lahkus linna-teenistusest, kuid Saksa vägede lahkumisel astus uuesti linnainseneri kohale.

Novembris 1918. a. valiti A. Uesson uuesti linnanõunikuks ja 17. juulil 1919. a. linnapeaks. Sellesse ametisse on ta neli korda tagasi valitud.

Kui 1920. a. asutati Eesti Linnadeliit, ta valiti liidu esimeheks. Ka sellel tähtsal kohal on tema vahetpidamata kuni tänaseni olnud. Edasi on ta mitme komitee esimehe kohal ja täitnud kõiki neid ülesandeid, mille peale ta valitud.

1. riigikogu valimistel valiti ta riigikogu liikmeks, kuid rohke töö pärast linnavalitsuses astus ta hiljem tagasi.

*

12. skp. austas pealinn oma esimest kodanikku — linnapead Anton Uessoni — tema 50-aastase sünnipäeva puhul. Seda toimiti pidulikult ja suurte auavaldustega, mispärast õigusega võib lugeda siinnimeetatud päeva üheks ilusamaks päevaks Tallinna linna viimaste aastate elus. Rohked õnnesoovid ja väärtuslikud kingitused andsid tunnistust suurest ja õigustatud lugupidamisest, mis valitsemas A. Uessoni kohta laiades ringkondades ja lubavad kinnitada, et tema töö on leidnud üldist ja

õiglast tunnustamist. Kodanikud oskavad hinnata väärtuslikke töömehi ja ei keeldu väljendamast neile oma südamlikku poolehoidu.

A. Uesson ei saa tulla kõne alla omavalitsustegelaseks mitte üksi kui Tallinna linnapea, vaid tema on 1920. aastast peale ka Linnadeliidu esimees, sellega kõikide Eesti linnade ja alevite keskkorralduse juht. Kes on jälnud Linnadeliidu tegevust ja tema tegevuse tulemusi, need tunnevad ja teavad et A. Uesson on siin olnud võrratu töömees ja kõikidele linna- ja aleviomavalitsustele heasoovlik nõuandja. Tänu tema asjalikule juhtimisele ja kaastöölistega sõbrlikule läbisaamisele Linnadeliidu tegevus on annud tunnustatud tulemusi ja võimaldanud sõbralikku koostöötamist linna- ja aleviomavalitsuste peres. Sarnane koostöö Linnadeliidus on tähtis eriti praegu, kus linna- ja aleviomavalitsused elavad raskeid aegu, kus nende sissetulekud ähvardavad tuntavalt väheneda, kuna ülesandeid tuleb järjesti juure. Siin on liidul tähtis omada sarnast juhti, nagu on seda A. Uesson.

Soovime A. Uessonile palju jõudu ja endist visadust eelolevateks eluaastateks ja loodame näha teda veel kaua energilise töömehena kogukondlisel töö.

L. Mühlbach.

Alevite eelarvete ja aruannete nomenklatuur.

(Lühendatud linnade nomenklatuur).

Peatükk I.

Kogukondlik valitsus. (Alevivalitsus).

KULUD:

- § 1. Palgad.
- § 2. Kantseleikulud.
- § 3. Majanduskulud:
  - a) küte, b) valgustus, d) puhastus, e) üür, jne.
- § 4. Telefoni, posti, telegraafi kulud.
- § 5. Trükitööd.
- § 6. Raamatud, ajakirjad.

TULUD:

Tulu märkide ja numbrite müügist.

- § 7. Sõidukulud.
- § 8. Esinduskulud.
- § 9. Inventari parandamine ja uuendamise.

P e a t ü k k I I .
Sotsiaalsed asutised.

KULUD:

- § 1. Vaestelaste kohus.
- § 2. Töøbörs ja töökaitse.

TULUD:

Toetused maavalitsuselt.

P e a t ü k k I I I .
Pensionid, abirahad ja arstiabi teenijaile
(väljaarvatud ettevõtted).

KULUD:

- § 1. Pensionid.
- § 2. Abirahad.

P e a t ü k k I V .
Riiklikud asutused.

KULUD:

- § 1. Vangide vedu ja toitmine.
- § 2. Arestimaja ülalpidamine.

TULUD:

Tagasimaksud ja toetused.

P e a t ü k k V .

Tuletõrje.

KULUD:

- § 1. Tuletõrje abinõud.
- § 2. Mitmesugused kulud.

TULUD:

Toetused.

P e a t ü k k V I .

Heakord.

KULUD:

- § 1. Tänavate ja jalgteede korrashoid.
- § 2. Aedade, platside ja puiestikkude korrashoid.
- § 3. Tänavate kastmine.
- § 4. Tänavate ja platside valgustamine.
- § 5. Kaevude ja puhtavee torustiku korrashoid
- § 6. Mustavee kanalisatsiooni (kraavide, tiikide) korrashoid.
- § 7. Avalikud väljakäigukohad, mustuse ja prügi väljavedu.
- § 8. Suvitusolukorra parandamine ja supelmajad.
- § 9. Maamöödutööd administr.-piirkonnas.
- § 10. Mitmesugused muud kulud ja tööd.

P e a t ü k k V I I .

Haridus.**KULUD:**

- § 1. Koolivalitsus: Koolivanema palk.
- § 2. Kesk-, eri- ja kutsekoolid.
  - 1. Õpetajate palgad alevilt.
  - 2. Kooliteenija palk.
  - 3. Kantseleikulud.
  - 4. Majanduskulud (v. p. l).
  - 5. Inventari muretsemine ja uuendamine.
  - 6. Õpevahendid.
  - 7. Õpilaste toetus.
  - 8. jne. jne.
- § 3. Algkoolid.
  - 1. Õpetajate palgad alevilt.
  - 2. (liigitused nagu § 2).
- § 4. Lasteaiad ja mänguplatsid.
- § 5. Avalik raamatukogu ja lugemislauad.

TULUD:

- 1. Toetus maavalitsuselt.
- 2. Õpemaksud.
- 3. Muud tulud.

TULUD:

Toetused ja maksud.

P e a t ü k k V I I I .

Hoolekanne.**KULUD:**

- § 1. Vanadekodud ja vaestemajad.
  - 1. Palgad.
  - 2. Majanduskulud.
  - 3. Toitluse kulud.
  - 4. Riietus.
  - 5. Arstiabi ja rohud.
  - 6. Inventaari muretsemine ja uuendus.
  - 7. Mitmesugused.
- § 2. Lahtine hoolekanne.
  - 1. Toetusrahad.
  - 2. Maksuta küte.
  - 3. Ravitsemiskulud ja arsti-rohud.
  - 4. Vaeste toitmine.
  - 5. Matmise kulud.
- § 3. Lastekodud (kasvatusemajad).
- § 4. Abirahad heategevatele seltsidele

TULUD:

Toetused maavalitsuselt.

P e a t ü k k I X .

Tervishoid.**KULUD:**

- § 1. Arsti palk.
- § 2. Haigemajad, ambulatooriumid.
- § 3. Taudide vastu võitlemine.

P e a t ü k k X.

Laenu ja protsendid.**KULUD:**

- § 1. Laenu tasumine (näidates kellele).
- § 2. Protsentide tasumine.

TULUD:

Laenu saadud: pankadelt, eraisikult, kapitalidelt, ettevõtelt.

P e a t ü k k X I.

Ettevõtted.**KULUD:**

Elektrijaam või võrk, tapamaja, viinapoed, metsatööstus ja m.

P e a t ü k k X I I.

Varanduste kasutamine.**KULUD:**

- § 1. Alevi majad (väljaarvatud ettevõtete omad).
1. Palgad majahoidjatele, vahtidele.
  2. Majanduskulud.
  3. Parandustööd.
  4. Võlgade %.
  5. Kinnisvara omandamine ja uute majade ehitamine (korralise eelarve summadest).
  6. Mitmesugused maksud.
- § 2. Krundid ja maatükid.
1. Vahtide ja karjuste palk.
  2. Riigimaksud.
  3. Rent riigimaade eest.
  4. Maaparandustööd.
  5. Planeerimistööd.
  6. Muud kulud.

TULUD:

Üürid.

1. Kruntrahad (obrokid).
2. Rendid.
3. Karjamaa maks.
4. Saaduste (heina ja m.) müügist.

P e a t ü k k X I I I.

Varanduslikust olukorrast olenevad maksud.**KULUD:**

Trükitööd, kuulutused, ajutised tööd jne.

TULUD:

- § 1. Kinnisvara- ja tühjade kruntide maks.
1. Liikumata varade pealt.
  2. Hindamismaks.
- § 2. Tulumaks.
- § 3. Puhaskasumaks.
- § 4. Isikumaks.

P e a t ü k k X I V.

Tööstus-kaubanduslikud maksud.**TULUD:**

- § 1. Äritunnistustemaks.
- § 2. Trahterimaks.
- § 3. Lõbustusmaks.

- § 4. Sildimaks.
- § 5. Kuulutuste ja reklaamimaks.
- § 6. Maks käsikauplejailt.
- § 7. Maks kalapiüdjailt jne.
- § 8. Laada ja turukauplejailt.
- § 9. Vööriimaks.

P e a t ü k k X V .

Maksud tarvitusõiguste pealt.

TULUD:

- § 1. Maks hobuste ja sõidukite pealt.
- § 2. Maks koerte pealt.
- § 3. Maks autode, mootorrataste ja paatide pealt.
- § 4. Maks jalgrataste pealt.
- § 5. Maks jahi- ja laskeriistade lubade pealt.
- § 6. Veesõidukite seisuraha.
- § 7. Laduplatside maks.
- § 8. Parvetamise maks.
- § 9. Sillamaks.
- § 10. Jalgteede tarvitamise eest ehitamise ajal.

P e a t ü k k X V I .

Kapitalide asutamine ja protsendid.

KULUD:

- § 1. Tagavarakapitali asutamine.
- § 2. Erikapitali asutamine (toetus).

TULUD:

- Tuluna — protsendid.
- § 3. Jooksev arve protsend. tuludena.

P e a t ü k k X V I I .

Mitmesugused sissetulekud.

KULUD:

- 1. Kulud, mis ei kuulu teiste peatükide alla, nagu Linnadeliidu liikme- maks, volikogu ja riigikogu valimiste kulud, rahvahääletus jne.
- § 8. Tagavara summadeks .....% korralikkude kulude summast ettenägem. kuludeks. (Täiendavate eelarvetega võetakse kuluna vastavasse peatükki).

TULUD:

- § 1. Kantseleimaks.
- § 2. Viivitusprotsendid.
- § 3. Maks oksjonite pealt.
- § 4. Piirituse ja viinaostulubade ase- maks,
- § 5. Suvitus- (hooaja) maks.
- § 6. Liha järelvaatuse maks.
- § 7. Mitmesugused juhuslikud ja ette- nägemata maksud.
- 1. Tulud, mis ei kuulu teiste peatükide alla.

P e a t ü k k XVIII.

Erakorralised kulud ja tulud.**KULUD:**

- § 1. Ettevõtete laiendamine ja täiendamine.
- § 2. Uued ehitused.
- § 3. Kinnisvara ostmine.
- § 4. Mitmesugused muud tööd.

TULUD:

Tuludena: pikaajalised laenu valitsuselt, pankadelt, eraisikutelt, kapitalidest. Tasakaalustamine korralise eelarve ülejäägiga.

M ä r k u s: Liigituste numeratsiooni võib muuta vastavalt kohalikudele operatsioonidele. Eelarvet ja aruannet võib koostada kahte viisi: võttes tulusid ja kulusid ühte kaustikusse kokku, kusjuures kulud näidatakse vasemal ja tulud paremal pool leheküljel, või eraldi omaette tabelis ja iseseisva peatükide numeratsiooniga.

Tallinna linna naha- ja suguhaiguste haigemaja direktori Dr. R. Luuk'i välismaise õppereisi aruanne.

Minu ligi kaks kuud kestnud õppereisi peaeesmärgiks olid Pariis ja Viin.

Tallinnast sõitsin otse Pariisi, kus viibisin üks kuu, et tutvuneda sealsete haigemajadega ja neis tarvitusel olevate uurimis- ja ravimismeetoditega naha- ja suguhaiguste alal. Eesmärgi teostamist algasin seal kõige suurema ja kuulsama naha- ja suguhaiguste haigemajaga — St. Louis.

Pea tähendama et nimetatud haigused on jaotatud Pariisis kahte eriosasse: nahahaigused, siifilis ja pehme schanker kuuluvad ühte ja neid käsitavad dermatoveneroloogid, kuna gonorrhoea kuulub kokku uroloogiaga, osalt günekoloogiaga ja selle grupi haiguseid käsitavad kirurgurooloogid ning günekoloogid.

St. Louis on kuus suurt iseseisvalt töötavat jaoskonda naha- ja siifilishaigetele. Iga jaoskonda juhib mõni tuntud eriteadlane; jaoskonna arstline personaal koosneb 2—3 vanemast assistendist, mitmest nooremast assistendist ja praktikandist. Peale selle on veel kaunis rohkearvuline arstline abipersonaal nii meeskui naisarstidest. Hooned on vanad ja nagu pimedavõitu. Haigete palatid suu-

red — kuni 50-voodilised, sisseseade neis vanapoolne. Statsionärhaigeid palju: igasugu nahahaigused, siifilis külgehakkavas järgus ja igasugu komplikatsioonide näol. Ühel korral asuvad mees-, teisel naishaiged. Iga jaoskonna juures laboratoorium, kiirtega ravimiskabinetid jne. Välismaal igal pool haigemajade üksikute jaoskondade juures toimitakse haigete vastuvõttu ja ravimist ka ambulatoorselt. St. Louis' peale selle on veel suur üldambulatoorium naha- ja siifilishaigete vastuvõtmiseks, millist toimetavad kõikide jaoskondade arstid järgimööda. Sellest ambulatooriumist käib iga enne lõunat mitusada haiget läbi: palju mitmesuguseid nahahaiguseid, väga huvitavaid, harva-ettetulevaid, rohkesti siifilisehaiged, aga ka pehmet schankert, millist viimast juhtub meil Eestis harva.

Gonorrhoea ja uroloogiliste haiguste jaoks St. Louis haigemajas on ainult üks jaoskond kahes osas, eraldi meestele ja naistele, erisissekäikudega. Selles jaoskonnas on statsionärhaigetele ainult umbes 30 voodit. Lamavad pea erandita operatiivset ravi vajavad uroloogilised haiged. Gonorrhoea ravimine sünnib sel-

les jaoskonnas ambulatoorselt. Meeste gonorrhoeat ravitakse Prantsusmaal peajasjalikult hypermanganicum'i loputusega Janet järgi. Nende loputuste tegemiseks jaoskonnas on suur, niinimetatud loputuste saal, milles ülesseatud irrigatorid vastavate laudade ja istmetega, kus haiged asuvad loputuste ajal. Koduseks ravimiseks ei anta haigetele rohtu ega kirjutata välja. Tuleb ilmuda iga päev kord ambulantsi loputusele, võimalikult enne lõunat, vastasel korral õhtul; ka pühapäiviti muidugi. Päevas käib loputustel 8—900 haiget. Keskmise ravimise vältus 3—5 nädalat. Selle ravimisviisi juures tulla võrdlemisi vähe komplikatsioone ette; gonorrhoeaga haiged naised käivad ka iga päev ambulatoorsel ravimisel, kuid märksa vähemal arvul.

Nii statsionärne kui ambulatoorne ravimine on maksuline ja maksuta ainult vaestele.

Tuleb veel nimetada et St. Louis juures asub õige rikkalik ja õpetlik mullaagide kogu. Samas ka suur arstiteadline raamatukogu ühes lugemislauaga.

Teise haigemajana tutvusin Pariisis „Hôpital Cochin“iga. See haigemaja koosneb peajasjalikult suurtest jaoskondadest teistelt erialadelt ja temas on ainult kaks naha- ja siifilise + üks gonorrhoeauroloogiliste haiguste jaoskonda. Võrreldes St. Louis omadega need jaoskonnad on väiksemad, kuna aga ehitused uued, siis märksa rõõmsamad. Ühte naha- ja siifilise haiguste jaoskonda juhib tuntud professor Fourmer (vismuti ravi leidja), kes osutas minule haruldast lahkust. Tähelepanu äratas siin vismuti preparaadidega siifilise ravi väjaarenemine nii kaugel, et üldse pole vajadust salvarsani preparaadide tarvitamiseks. Kolmandaks külastasin Necker'i haigemaja, milline kuulub oma uroloogiliste jaoskondadega. Seal ravitakse muidugi ka gonorrhoeat. Lõpmata suur uroloogiliste haigete materjal, mille tõttu laiad võimalused tutvunemiseks endoskopia, cystoskopia, mitte operatiivsete ja operatiivsete ravimisviisidega uroloogilisel alal. Eeskujulikult puhas haigemaja.

Pariisis külastasin veel paari haigemaja, kus minu eriala jaoskonnad väikesed ja kus midagi ei köitnud tähelepanu erilisel.

Tähtsaks pidasin tutvunemist prostitueerijate ravimiskorraldustega Pariisis

kui ka prostitutsiooni korraldusega seal üldse. Pariisis nagu mujalgi Prantsusmaal prostitutsiooni korraldus on politsei käes. Pariisis asub umbes 200 avalikku maja. Neis teostatakse arstlist järelvaatust kaks korda nädalas. Peale selle prostitueerijad peavad laskma iga kolme kuu järele toimetada uurimist Vassermann'i järgi. Peale majades asuvate avalikkude naiste on registreeritud veel kaheksa tuhande ümber niinimetatud uulitsal prostitueerijaid. Need on kohustatud käima üks kord nädalas järelvaatusel vastavais ruumes prefektuuri juures, kus neid arstid-eriteadlased läbi vaatavad. Järelvaatus ei ole aga täielik, nagu seda toimivad arstid ise tunnistasid, sest mikroskopeerimist ei ole. — tähendab gonorrhoeat diagnostitseeritakse lihtsalt silmaga. Nii toimitakse prostitueerijate järelvaatusel Prantsusmaal igal pool ja ka Itaalias. Põhjendati Pariisis sellega, et iga päev tuleb läbi vaadata kuuesaja prostitueerija ümber ja sarnaste suurte arvude juures oleks iga üksiku mikroskopeerimine raskest teostatav. Järelvaatusele mitte õigel ajal ilmujaid ja kõrvalehoidjaid prostitueerijaid karistatakse prefekti poolt administratiivsel teel valjult.

Kõik haiged ja haiguskahtlased prostitueerijad saadetakse sunniviisil otse haigemajja. Prostitueerijail, kel siifilis, on punased registreerimise kaardid, teistel — valged. Haigete avalikkude naisterahvaste ravimiseks määratud haigemaja asub Lazare naisvangimajas. Üks osa vangimajast on asukohaks naiskurjategijatele, teine — esimesest täitsa isoleeritud, — prostitueerijate haigemajaks. See haigemaja jätab kaunis vangimaja mulje. Ruumid väga vanad, tumedad, sisseseade lihtne. Olevat kavatsus ehitada haigemaja ümber, kuid rahapuudus takistada selle teostamist. See haigemaja umbes viiesaja voodiga on jagatud 5. osakonda. Tähelepanu äratas kõva kord ja haigete sõnakuulelikkus.

Teel Pariisist Viini peatusin Nizzas. Oma alaliste elanikkude arvu pooldest Nizza võrdub umbes Tallinnale. Prostitutsiooni korraldus seal nagu Pariisiski. Haigete naiste ravimiseks on linna haigemaja St. Roch juures isoleeritud jaoskond 30 voodiga. Haigemaja hooned vanad. Sealsamas oli minul aga võimalus tutvuneda uuestiehitatud, veel mitte avatud ambulatooriumi ruumidega. Tegevus, —

suguhaigete maksuta vastuvõtmine-ravimine Nizza linna ja tema ümbruse jaoks pidi algama siin paari nädala pärast.

Kirjeldan lühidalt selle moõdsa ambulatooriumi ruumide jaotust. Avarad ooteruumid eraldi meestele ja naistele, neis koguni mõned kabiinid häbelikkudele haigetele ootamiseks. Haigetele määratud istepingid kahestmelised, et ärahoida nende tihedat kokkupuutumist. Ooteruumide ja haigete vastuvõtmise toa vahel väiksed kabiinid, kus haiged enne arsti ette ilmumist riietuvad lahti. Järgnevad vastuvõtmis-ravimissuured: läbivaatuste tuba siifilishaigete ravimiseks, eraldi loputusruumid meestele ja naistele gonorrhoea ravimiseks, kusjuures iga irrigatorlaud on teisest eraldatud vaheseinaga. Paari tuppa on paigutatud voodid, kus haiged võivad lamada mõni tund peale veresüstimiste ja lumbafunktsiooni. Avarad laboratooriumiruumid, kiirtega ravimiskabinett. Juhataja arsti kabinett; arstlise personali tuba. Raamatukogu ruum; saal teaduslikkudeks koosolekuteks jne.

Et tutvuda mõne sadamalinna prostitutsiooniga, peatusin Genuas, mille elanikkude arv kuuesaja tuhande ümber. Itaalias, nagu Prantsusmaalgi, see kuulub politsei korraldusele. Maksev avalikkude majade süsteem, kus prostitueerijaid arstliselt üks kord nädalas läbivaadatakse. Sõja ajal olnud maksev ka uulitsa prostitutsiooni korraline arstline kontroll, kuid nüüd seda ei ole. Ainult igakordsete kaebuste korral toimetatakse prostitutsioonis kahtlaseid naisi politsei poolt läbivaatusele. Kõik haiged toimetatakse muidugi sunniviisil haigemajja ravimisele. Vanas linna haigemajas — Pomatvne juures on prostitueerijate ravimiseks isoleeritud jaoskond 30—40 voodiga. Ruumid vanad ja kitsad. On kavatsus viia see ühes teiste jaoskondadega linna serval asuvasse suurde uude moodsasse St. Martins haigemajja. Küllastasin ka St. Martins haigemajja. Selle juhataja professor oli väga lahke ja võimaldas mulle tutvuneda velskeri saatel kõigi haigemaja paviljonidega, auruköögi ja pesukojaga. See on tõesti uhke haigemaja: kõik ehitused täitsa uued, suured, ilusa pooltroopika pargi keskel. Moodne sisseseade, eeskujulik puhtus, palju õhku ja päikest.

Lõpuks peatasin üle nädala Viinis. Seal küllastasin eeskätt Allgemeines Krankenhaus'i. See on suur ülikooli haigemaja

jaoskondadega kõikidelt erialadelt. Naha- ja suguhaiguste jaoskondi on kaks ülikooli professoritega-juhatajatega eesotsas. Tutvusin neis jaoskondades rohkearvulise statsionarhaigete materjaaliga. Viibisin ambulatoorsel vastuvõtul, kust jällegi päevas suur hulk haigeid läbi käib. Jaoskonna juures asub kiirtega ravimise osakond: Röntgen, ultraviolettkiired, raadium. On olemas ka eeskujulik vesiravila. Igal pool puutub silma puhtus ja korralikkus.

Prostitutsiooni korraldus Viinis on praegu veel politsei käes, kuid lähemal ajal see kujundatakse sarnaseks, nagu Tallinnas. Avalikke maju ei ole. Registreeritud 1200 ümber, kes peavad käima kord nädalas arstlisel läbivaatusel. Haigeid paigutatakse sunniviisil haigemajja ravimiseks.

Haigemaja prostitueerijate ravimiseks asub 10 klm. linnast väljas Kloster-Neuburg'is. See on riikline asutus. Seda haigemaja tuleb lugeda eeskujulikuks omalaadiliste seas, mispärast kirjeldan seda lähemalt. Ruumid avarad, puhtad ja valged. Haigeid ravimisel 250 ümber. Haiged on jaotatud gruppidesse: vanad prostitueerijad, halbade kalduvustega noored, mõistlikumad noored, päris algajad, mitte prostitueerijad naised. Vastavalt sellele jaotusele haiged on paigutatud isoleeritud jaoskondadesse. Iga niisugune jaoskond koosneb 2. palatist 25—30 voodiga, ravimis- ja vannipesemistubadest + väljakäigukoht. Jaoskonnas on üks õdedest alaliselt kohal. Uksed naabrijaoskondadesse on lukustatud. On olemas erijaoskond sünnitajale ning raskematele günekoloogilistele haigetele. Oma hambaarstistamise kabinett, milles ravitatakse hambaid vähese tasu eest. Haiged peavad ise hoidma korras kõik nende kasutada olevad ruumid. Vanematele prostitueerijatele ei panda muid töökohustusi sundsuliselt peale, küll aga noortele. Selleks on haigemajas mitmesugused töötoad vastavate õdede-asjatundjate juhatusel. Seal ömmeldakse pesu ja tehakse igasuguseid näputöid. Mulle näidati rohkesti haigete poolt tehtud ilusaid näputöid jne. Kõik valmistööd saadetakse Viini müümiseks. Saadud rahast võetakse materjaali kulu maha, kuna ülejäägi haiged saavad endile töö tasuks. Mõnigi virk töötaja pidada haigemajast lahkudes viima kaasa ilusa summa sel teel teenitud raha. Et õpetada haigetele mitmekesiseid töid, selleks on

näituseks haigemajas väike pesukoda, kuhu tuuakse pesu väljaspoolt pesemiseks, mille haiged käsitsi puhtaks pesevad, ära triigivad. Haigetele õpetatakse ka korvipunumist, raamatuköitmist jne. Neile on ülestöötamiseks eraldatud vähemad juurviljaaiad. Haigemaja juures asusid ka suuremad kana- ning seakasvatust. Igal pool on näha askeldamas, aitamas haigeid, riidetuid erilisse püksriideisse. Nad loivad olla abiks ka söökide eelvalmistuse juures.

Peab veel nimetama, et haigemaja omab ruumika pidusaali päris korraliku näitelavaga, klaveriga, mis haigete kasutada.

Kloster-Neuburgi haigemajas ravimisel viibivad avalikud naised, kes ju suuremalt jaolt kehaliselt terved inimesed, kuid on sagedasti sunnitud viibima kuude kaupa haigemajas, ei või kaevata igavuse ning tegevusetu oleku üle, — nende eest on tõesti suurepäraliselt hoolitsetud. Sellepärast ei tule seal ka pea sugugi ette vastuhakkamist, korrarikumist ja haigemajast põgenemist nagu meil Tallinnas. Ei või jätta nimetamata asjaolu et igal pool välismaail arstline personal osutab

erandita väga lahkelt vastutulekut, mis võimaldas kaunis põhjalikku tutvunemist sealsete meditsinaal-oludega.

Kokkuvõttes peaks veel järgmist tähendama. Tutvunedes terve rea haigemajadega panin tähele et neis tarvitusel olevad uurimis- ja ravimismetodid erinevad osaliselt meie omadest, osaliselt ollakse edasi jõudnud. Siin tuleks nimetada siifilise haiguse uurimist ja ravimist. Suurt rõhku pannakse selgroovedeliku uurimisele. Siifilise ravi malaariaga laieneb. Vismuti teraapia teeb järjest suuremaid edusamme. Naiste kroonilist gonorrhoeat ühes adnex-komplikatsioonidega ravitakse laialt diatermiaga.

Kaasatoodud kogemusi tahan kasutada ära töötamisel linna naha- ja suguhaiguste haigemajas.

Edukamaks gonorrhoea ja selle komplikatsioonide ravimiseks haigemaja vajab tingimata diatermia aparati.

Eeskujuks tuleb võtta Kloster-Neuburgi ravila. Kõik, mis seal niiõelda laial käel teostatud, tuleks teostada ka meil olude kohaselt ja jõudu mööda järk-järgult.

Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse teostamisest kohtadel.

Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse teostamisel teatavasti on tekkinud mitmel pool sekeldusi ja arusaamatusi. Kujuka pildi sellest milliste raskustega linna- ja alevivalitsustel tuleb võidelda oma huvide ja õiguste kaitsel, näitavad alamaltoodud Suure-Jaani alevivalitsuse kogemused.

Alevivalitsus sai Siseministeeriumi administratiiv-osakonnalt järgmise kirja 12. jaan. s. a. Nr. 30:

„Suure-Jaani alevivalitsusele.

Siseministeeriumil on teateid, et alevivalitsus annab soovijaile välja ehituse püstitamise õigusega krunte maa-aladelt, mis läksid 1. maist 1928. a. alevivalitsuse valdamisele Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse (1927. a. R. T. Nr. 113) §§ 1. ja 2. põhjal. Tähtendatud seaduse §§ 3—6 ja 11 seavad aga üles eritingimused, milliste täitmiseni puudub seaduslik alus ja võimalus anda nimetatud maa-

aladelt krunte ehituste püstitamiseks välja.

Nimetatud asjaolude selgitamiseks Administratiiv-osakond, omavalitsuste ajut. järevalve seaduse (1919. a. R. T. Nr. 78) § 2. põhjal, kohustab alevivalitsust teatama hiljemalt 26. jaanuariks s. a. järgmist:

1) Kas, millal ja kellele alevivalitsus on annud pärast 1. maid 1928. a. eelpool nimetatud maadelt maa-alasid välja ehituste püstitamise õigusega.

2) Jaataval korral kas on olemas ja kui, — siis missugusest kuupäevast alevivolikogu või alevivalitsuse protokolleeritud otsused p. 1. tähendatud maa-alade väljaandmise kohta.

3) Kas aleviomavalitsuse ja ehituskruntide saajate vahel on sõlmitud kirjalikud lepingud?

4) Kuidas kasutavad kruntide saajad senini antud maa-alasid ja kas on käimas ehituste püstitamise alal mingisugused eeltööd ja missugused nimelt?

Ühes teadete saatmisega palutakse saata samaks tähtjaks käesoleva kirja pp. 2. ja 3. tähendatud otsuste ja lepingute ärakirjad, kui nad on protokolleeritud või sõlmitud kirjalikult.“

Selle peale alevivalitsus vastas 23. jaanuaril s. a. kirjaga Nr. 1115.

„Ettekirjutuse peale 18. jaanuarist s. a. Nr. 30 alevivalitsus teatab: 1) Alevivalitsuse poolt ei ole kellegile pärast 1. maid 1928. a. ehituskrunte antud, 2) Alevivolikogu otsusega 19. novembrist 1928. a. protokoll Nr. 9 p. III on otsustatud anda 56. isikule ehituskrundid ja 3) Alevivalitsuse ja ehituskruntide saajate vahel pole sõlmitud kirjalikke lepinguid. Kruntide saajate palvekirjade peale on saadetud neile vastused ja lubatud hakata krunte kasutama 1. maist 1929. a. 4) Kruntide saajaist mõned on novembrikuu lõpul vedanud sõnniku peale, künnud maa üles ja mõned on hakanud vedama ka ehitusmaterjali.

Kruntide väljaandmise põhjuseks oli asjaolu, et Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse järele alevi kasutamisele, tulnud maad pole antud alevile kasutamiseks mitte põllumaana, vaid ehituskruntideks. See seadus pidi looma parema olukorra ehituskruntide kasutamiseks kui oli ajutise määruase ajal. Kui selle seaduse järele nüüd ei saaks anda ehituskrunte välja, siis olukord oleks halvenenud. Selle maa-ala peale oli alevivolikogu poolt planeerimise kava juba 27. okt. 1924. a. (prot. Nr. 10 p. XI) kokkuseatud, mis kinnitati Viljandi maavolikogu poolt 5./6. okt. 1925. a. prot. Nr. 3 p. X all ja Teedeministeeriumi Tehnika osakonna poolt 23. jaan. 1925. a. Alevivolikogu ei kavatsenud muuta planeerimise kava selles osas, vaid esitada Siseministeeriumile samal kujul. Kruntide väljaandmisega ei ole kellegi huvid puudutatud. Ka ei takista ehituskruntide väljaandmine Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse §§ 3—6 ja 11 täitmist. Riiklikkudest asutustest palus Kohtuministeerium sellest alevi osast maad kohtu- ja arestimaja tarvis, milleks ka reserveeriti maa palutud kohast. Kohalik ev.-lut. kogudus palus peale aia- ja õuemaade alevi piirest 4 hektari põllumaad. Kuna seadus lubas anda kogudusele kuni 1 h ja kuna ehituskruntide puuduse ja ehituskavalistel põhjustel üldse pole võimalik anda kogudusele alevi piire maad peale õue- ja aiamaade, mis 1 ha välja teeb, siis Volikogu ei kavatsenudki

anda kogudusele sellest osast. Kuigi nüüd maaseaduse muutmise ja täiendamise seaduse Nr. 3 lubab anda kogudustele maad tagasi kuni 3 hektaari, pole ehituskavalistel põhjustel võimalik anda kõneall olevast maast, sest alevi ehituskruntide vahele ei ole võimalik jätta põllumaad. Kogudust on võimalik rahuldada puuduva osa maaga seaduse Nr. 3 § 2. põhjal väljaspool alevi piire olevatest maadest, sest alevi lähedal on kogudusel maad kasutada kaugel üle 3 hektaari.

Paljudel ehituskruntide soovijatel oli materjal juba mõned aastad valmis, mis-pärast krunte sooviti saada maikuul 1928. a. kätte. Kuna meil üleriikliselt korteripuudus ja -viletsus valitseb, mille tõttu riik ja kogukonnad kulutavad suuri summe korterite ehitamise peale, siis alevivalitsus arvas, et oleks kuritegu viivitada ehituskruntide väljaandmisega neile, kes ehitavad korterid oma kapitaliga. Alevivalitsus luges siin oma kohuseks tulla ehitajaile vastu, olugi seaduse teiste tingimuste täitmise ette jõudes. Seejuures peeti silmas, et kruntide väljaandmine ei takistaks Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse täitmist ja et kruntide väljaandmisega ei riivataks kellegi huve.

Üks kohalik vaimulik katsus 1928. a. kevadel teha takistusi, et kõnealune maa oleks jäänud suvel üldse kasutamata. Tema on ka huvitatud sellest, et ehituskrundid jääks väljaandmata. Siis oleks võimalik olnud näidata, et seda maad pole üldse ehituskruntideks tarvis, missuguse väitega sama vaimulik varem on esinenud.

Et ehituskruntide väljaandmisega ei võinud viivitada, tõendab asjaolu et ehitusmaterjali veetakse kohale. Täheandab, ehituskrunte oli tarvis kiiresti väljaanda. Kuna Põllutöoministeerium tegi takistusi Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse täitmisele, siis ei olnud lootust, et maad niipea omavalitsuse nimele kinnitatakse. Viimast ootama jääda oleks tähendanud elukorterite ehitamise edasilükkamist määramata aja peale, mille jooksul hulk ehitusmaterjali oleks hukkunud, kuna töölisel oleks olnud töötä.

Ülaltoodud põhjustel alevivalitsus palus ministeeriumi mitte teha takistusi kruntide väljaandmisele ja ehituste püstitamisele.“

Samal päeval Alevivalitsus esitas Riik-

givanemale alamaltoodud märgukirja (ärakiri Siseministeeriumile).

„9. detsembril 1927. a. võeti Riigikogu poolt vastu „Linnade ja alevite maaga varustamise seadus“. Selle seaduse §§ 1 ja 2 järele läksid kõik linna või alevi administratiiv-piires olevad riigi tagavara-maad kohaliku linna või alevi valdamisele, arvates 1. maist 1928. aastast. Põllutöoministeerium kaotas igasuguse õiguse maid korraldada, väljarentida jne., kuna linna- resp. aleviomavalitsus astus Põllutöoministeeriumi õigustesse ja kohustesse. Selle seaduse järele Põllutöoministeeriumile jäi kohuseks anda maad 1. maiks 1928. a. üle ühes vastavate lepingutega ja kinnistada need vastava omavalitsuse nimemele. Suure-Jaani alevi suhtes Põllutöoministeerium ei ole täitnud seda seadust, mille tagajärjel aleviomavalitsus ja maade kasutajad on sattunud raskesse seisukorda ja saanud aineliselt kahju, rääkimata sellest et sarnane seaduse mitteäitmine on kaotanud kodanikkudes usu õiguslikku korda. Sellepärast aleviomavalitsus loeb tarvilikuks teha Teile, Väga Austatud Riigivanem, teatavaks üksikasju käesolevast küsimusest, et Teile võiksite astuda samme selle ebaloomuliku olukorra kõrvaldamiseks.

Vaatamata sellele et aleviomavalitsus palus juba 1928. a. algul Põllutöoministeeriumit anda maid varem üle, et oleks võimalik teha korraldusi maade kasutamiseks ja alevi planeerimise kava valmistamiseks, mis on tähtsajaline, Põllutöoministeerium andis osa maid üle alles 14. mail 1928. a., mistõttu maade harimine jäi hiljaks. Selle juures Põllutöoministeerium jättis seadusevastaselt üleandmata umbes 10 hektaari maad, mis alevi südames ja mispärast alev ei saanud 1928. a. seada planeerimise kava kokku ja teostada. Seejuures Põllutöoministeeriumi esindaja toimetas üleandmist nii lohakalt et akti kokkuseadmisel ei võetud alevi esindaja arvamist üldse arvesse. Kohapeal ei näidatud kätte piire, kust saadik maad üleantakse jne. Kõige selle tagajärjel tekkisid maade päraldiste kasutamise raskused. Alevile anti küll osa sõnnikut, kuid hoonet, milles asus sõnnik, üle ei antud, kuna seaduse järele oleks tulnud anda ka see üle. Omavoliliselt jäi hoonet kasutama pastor Rosenberg, kes aga ei lasknud vedada sõnnikut välja, mistõttu maad jäid väetamata. Ka praegu sõnnik on alles

laudas, mida pastor Rosenberg kasutab omavoliliselt (seeläbi alev on saanud umbes 300 krooni kahju). 9. juunil m. a. anti küll laut üle ja alev oli sunnitud pöörama kohtu poole, et lauta ja sõnnikut kätte saada. See väljatõstmise asi ei ole jõudnud kohtus veel lõpuni. Heenaaberlikku kokkulepet pastor ei tahtnud. Sealjuures ta oli nii jultunud et hakkas laudast kasutama ainult alevi sõnnik sees oli, viimast müüma ja müüski osa sõnnikut ära.

Alevile üleantud heinamaa alev rentis 1928. a. suvel välja. Köster Kapp ei pööranud alevi poole heinamaa saamiseks, aga niitis ära heina, mis oli väljarenditud H. Kindile, vaatamata sellele, et aleviomavalitsus keelas teda niitmast. Kapp seletas et ringkonna-avalitseja Karu lubanud selle heinamaa temale niitmiseks. Ometi andis ringkonna-avalitseja Karu selle heinamaa alevile üle, mida kuulsid ka juuresolejad tunnustajad. Kahjusaaja H. Kindi kaebusel asi läks kohtusse ja ringkonna-avalitseja Karu tunnistas et tema ei olla annud seda heinamaad alevile üle; see heinamaa ei kuuluvat alevi korraldusse, vaid olla jäetud Suure-Jaani ev.-lut. usu kog. kasutada; vahekord selle maaosa kasutamise suhtes kogudusega olla alles lõpetamata. Nõnda tuli kahjusaaja Kindil loobuda kahjutasu nõudmisest ringkonna-avalitseja Karu ebaõige tunnistuse pärast. Ringkonna-avalitseja pidi teadma et ta andis heinamaa üle ja ta pidi teadma ka „Linnade ja alevite maaga varustamise seadust“, mille põhjal 1. maist 1928. a. nende maade kohta võis teha korraldusi ainult aleviomavalitsus. Pealegi olid maad ringkonna-avalitsuse poolt oktoobrikuul 1927. a. ülesõeldud ja kasutamise vahekord 14. mail 1928. a. lõpetatud. Põllutöoministeeriumi Ringkonna-avalitsuse kirjaga 16. okt. 1928. a. Nr. 8/8003 teatas aleviomavalitsusele, et Suure-Jaani kiriku nõukoguga ei olevat maade kasutamise vahekorda uuendatud, vaid kirik kasutavat maad kui negotiorum gestor. Ometi ei või siin negotiorum gestori instituudist juttugi olla, kuna maavaldaja ja omanik — aleviomavalitsus — on koha peal, suudab teha korraldusi ja tegigi.

Kodanik Kind on seni jäänud heinamaa rendirahast, 50 kroonist, ilma ja seega Põllutöoministeeriumi ja tema ametnikkude seadusevastase korralduse järelduel kahju saanud.

Üleantud hoonet-rehte, küüni ja karjalauta kasutab pastor Rosenberg omavoli-

liselt edasi, mispärast alev ei saa asuda nende kasutamisele. Sellepärast hooned on alevi poolt tule vastu kinnitamata. Laudas olev alevi sõnnik seisab ja kõduneb, kuna aga maad vajavad väetist.

Üleandmata maade peal kasvasid uulitsa ääres ilupuud, mis ilustasid tänavat ja üldse alevit. Need puud olid kalliväärtuselisest sordist ja aastat 40—50 vanad. 19. detsembril 1928. a. pastor Rosenberg lasi raiuda 12 kõige ilusamat puud maha, jättes järele sarnased mis oleks tulnud maha võtta. Ainult alevivalitsuse vahelesegamisel puude raiumine pandi seisma. Kuni tänaseni Põllutöoministeerium ei ole teinud metsäilemale korraldust ilupuude raiuja vastutusele võtmiseks. Pastor Rosenberg seletab et maa ja puud ei olevat antud alevile üle ja sellepärast tema võibki võtta neid maha. Ilupuude raiumine on sünnitanud kodanikkudes suurt pahameelt. Kõigi sarnaste nähtuste kõrval kasvab kodanikkedes ikka enam ja enam arvamine, et meil üks osa kodanikke võib vabalt teha karistusväärilisi tegusid oma taskuhuvides ilma, et nad leiaksid karistamist. Pastor Rosenberg on ka varem raiunud alevi ilupuid.

Siseministri 5. juuni 1928. a. otsuse (R. T. Nr. 50 — 1928. a.) järele alevivolikogu pidi 1. novembriks 1928. a. läbivata riikliste ja omavalitsuste ning seltskondliste organisatsioonide palved maade ja päraldiste kohta, mis neile tarvilikud. Kuna Põllutöoministeerium jättis osa maid üleandmata ja palved käisid just üleandmata maade kohta, siis alevivolikogu ei saanud võtta küsimust üldse arutusele. Siseministeeriumi poolt nõutakse 8. jaan. s. a. ettekirjutusega uuesti küsimuse otsustamist, aga kuna maad üleandmata on alevivolikogu ei saa teha seda. Sellepärast ei saa ka planeerimise kava seaduses ettenähtud tähtjaks valmistada. Planeerimiskava valmistamise ja kruntide omannikkude nimele kinnistamise viivitamine on mõnelele majaomanikele kahju sünnitanud. Üks maja, mis läheb oksjoni teel müügil, müüakse mahalõhkumiseks; teisele majaomanikule kohalik preester on annud käsu lõhkuda maja käesoleva aasta kevadel maja ja vedada ära. Ommeti asub maja maa peal, mis kuulub alevivalitsuse valdamisele, aga Põllutöoministeeriumi poolt alevile üleandmata.

21. dets. 1928. a. võeti Riigikogu poolt vastu Maaseaduse muutmise ja täienda-

mise seadus Nr. 3, millega seisukord on märksa halvunud. Rääkimata sellest et Suure-Jaani alevi piirest ei ole võimalik äraanda kogudustele 6 hektaari maad (kummagile 3 hektaari), on piirijamisega suured raskused. Nii tuleb üks nurk järve anda kogudusele, sest ühe lagunud hoone ots on järves. Alevi turu laiendamine muutub võimatuks ja alevivalitsuse maja tuleb alevi äärde, elamutest kaugele. Pealegi määrab viimane seadus, § 3, et kogudustele eraldatakse maid riigimaade planeerimise korras. Seni on riigimaade planeerimise korras maid eraldanud Põllutöoministeerium, mispärast on karta et ka käesoleval korral maid hakkab eraldama ministeerium. Sel juhusel on karta et kohaliku omavalitsuse ja kodanikkude huvid jäävad kaitseta, sest varem tahtis ju Põllutöoministeerium mõõta kogudustele välja 7 hektaari maad. Alevivalitsus ei saa loobuda kodanikkude huvide kaitsmisest ja saab toetama Linnade ja alevite maaga varustamise seadusele ja alevi seadusele, millede järele maade eraldamise ja planeerimise õigus alevi piires on alevivalitsusel. Kui Põllutöoministeerium hakkab eraldama kogudustele maid, siis alevivalitsusel pole üldse võimalik seada planeerimiskava kokku.

On selge et oleks osutunud võimatuks ilupuude raiumine, heinamaa omavoliline kasutamine, omavoliline hoonete kasutamine ja sõnniku kinnipidamine, kui Põllutöoministeerium oleks täitnud seadust ja annud kõik maad ühes päraldistega alevile üle. Sel puhul oleks ärajäänud kõik pahanused, pinev vahekord koguduse ja pastori ja alevivalitsuse vahel, kohtuskäimised ja ilmaaegsed kulud ja kahjud. On selge et käesolevas asjas Põllutöoministeeriumi tegevus kannab korruptsiooni iseloomu. Sarnane tegutsemine hävitab ka kodanikkedes seadustest lugupidamist ja austamist. Iga kodanik hakkab oma õiguste ja tahtmist maksmapanemisel tarvitama võtteid ja käike, mida ei võiks lubada õiguslikus riigis.

Kuna hädasti tarvilik on küsimuse kiire otsustamine, et oleks võimalik seada planeerimiskava kokku ja kinnistada ehituskrundid omanikkude nimele (viimased ootavad seda korraldust pikkisilmi) ja kuna ka riiklises mõttes oleks tarvilik teha neile väärnähtustele lõpp, et kodanikkedes tõuseks usk õiguslikku korda, siis

alevivalitsus palub Teid, härra Riigivanem, teha järgmist korraldust:

1. Teha Põllutöoministeeriumile kohuseks täita „Linnade ja alevite maaga varustamise seadus“ ja anda kõik üleandmisele kuuluvad maad üle, arvates 1. maist 1928. a. ja kinnistada need alevivalitsuse nimele.

2. Teha Põllutöoministeeriumile korraldus, et viimane annaks kogudustele kummagile 2 hektaari maad endistest koguduste maadest, mis asuvad väljaspool alevi piire, aga viimase lähedal, kuna ale-

vivolikogu määraks kummagile kogudusele 1 hektaari maad alevi piirest.

3. Teha Põllutöoministeeriumile kohuseks võtta vastutusele ilupuude rajaja Georg Rosenberg. Maharaiutud ilupuud palume anda alevile.

4. Võtta vastutusele Põllutöoministeeriumi ametnikud, kellede vahelesegamise tagajärjel „Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse“ alla kuuluvaid maid on kasutanud isikud, kellel polnud sarnast õigust ja kohustada neid tasuma kõik kahjud aleviomavalitsusele ja eraisikutele.“

Meeletuletuseks linna- ja alevi-omavalitsuste tegelasile.

II Eesti omavalitsustegelaste kongress võttis muuseas vastu järgmise resolutsiooni:

„Omavalitsustegelased võtku oma vanakumata kindlaks ülesandeks püüda Riigikoguvalimistel nimekirjadesse võtta võimalikult rohkesti kandidaate kes tunnevad omavalitsuste tähtsust ja tunnevad nende tegevust ja hädasid.“

Selle resolutsiooni vastuvõtmine oli tingitud kongressile esitatud rikkalikust materjalist, millest selgus kuivõrd rasketes oludes meie omavalitsustel tuleb te-

gutseda. Jõuti üksmeelselt otsusele et omavalitsuste ja eriti linnade-alevide seisukorra paranemist võib loota vaid siis kui omavalitsuste soovid ja huvid leiavad küllaldast arusaamist ja toetust seadusandlises kogus.

Seepärast, tuletades ülaltoodud resolutsiooni meele, võib loota et linna- ja alevi-omavalitsuste tegelased, kuulugu nad millisesse erakonda tahes, ei keeldu aitamast omavalitsuste üldistes huvides kõigiti kaasa selleks, et see resolutsioon leiaks võimalikult laiaulatuslikku teostamist kohtadel.

IV rahvusvaheline linnade-kongress Sevillas 12.—23. märtsini ja Barcelonas 27. märtsil 1929.

1925. aastal Pariisis ärapeatud III rahvusvahelise Linnade Kongressi suur edu annab lootust et ka eelseisva kongressi tulemused saavad olema sama hääd.

On ju nüüd Rahvusvahelisse Liitu koondunud 52000 linna ja kohalikku omavalitsust umbes 190 miljoni elanikuga 30-st riigist.

Puhtpraktilisest küljest vaadatuna Pariisi kongress andis 3 köidet väärtuslikku materjali kongressi tööst. Sevilla kongress samuti annab palju väga huvitavat materjali linnavalitsuste ellu puutuvate tähtsamate küsimuste valgustamiseks. Kuid peale seesuguste praktiliste tagajärgede, tuleb arvestada suure moraalse

mõjuga, mida kokkupuutumine suure hulga omavalitsustegelastega paljudest riikidest kahtlemata avaldab kongressist osavõtjatele. Seepoolest Sevilla kongress pakub eriti soodsaid väljavaateid.

Kongressi aegu avatakse Sevillas Ibero-Ameerika-näitus milline avaldab omaltpoolt suurt tõmbejõudu, mis kahtlemata ei jäta mõjutamata Ameerika suuremate linnade rohket osavõttu kongressist.

Kui võtta veel arvesse, et nii vanades kui uutes riikides riigivalitsused avaldavad järjest kasvavat huvi omavalitsuste nõuete vastu ja pühendavad tähelepanu ka uurimustele ja töödele, millistele kõik nende tegevus rajatud, — siis võib ker-

gesti mõista linnadeliitude tähtsuse suurenemist ja nende mõjupiirkonna kasvu, eriti kui üksikud liidud toetavad Rahvusvahelisele liidule, mis nad ise kutsunud elu.

Kongressi töökava on järgmine:

1. Kogukonna rahandus.
2. Avalikud tööstuslikud ettevõtted.
3. Võõrandamine üldkasulikeks otsarveteks.
4. Rahvusvaheline linnade ja kohalikkude omavalitsuste liit. Aruanne liidu tegevusest.
5. Linnade, kogukondade ja kohalikkude omavalitsuse liidud.

Ekskursioonide ja Hispaania linnadega tutvunemise kava:

Pühapäeval, 10. märtsil. Võõraste maade esindajate grupeerimine äräsõiduks öise rongiga Quai d'Orsay jaamast.

Esmaspäeval, 11. märtsil. Saabumine Iruni. Eine raudteejaamas. Reisi jätkamine Saint-Sebastianosse. Vastuvõtt linnavalitsuse poolt. Linna, mere- ja linnaasutustega tutvunemine.

Teisipäeval, 12. märtsil. Ärasõit erarongis Madridi; saabumine õhtul.

Kolmapäeval, 13. märtsil. Vastuvõtt Madridi linnavalitsuse poolt, linnaasutuste ja muuseumite külastamine.

Neljapäeval, 14. märtsil. Ekskursioon Toledosse ja tagasisõit Madridi.

Reedel, 15. märtsil. Hommikul — ekskursioon Escuridi ja tagasisõit Grenadasse.

Laupäeval, 16. märts. hommikul saabumine Grenadasse.

Pühapäeval, 17. märts. pealelõunat äräsõit Seville, kuhu saabutakse õhtul.

Esmaspäevast, 18. märts. kuni reedeni 22. märts. peatus Seville. Kongressi istungid. Linna vaatlemine. Ekskursioon linna ümbrusse, pidustused jne.

Laupäeval, 23. märts. hommikul äräsõit Cordousse; linna külastamine. Teekonna jätkamine Valenciassa Alcazar de San-Juan kaudu.

Pühapäeval, 24. märtsil saabumine Valenciassa.

Esmaspäeval, 25. märtsil. ekskursioon Valencia ümbruskonda.

Teisipäeval, 26. märtsil. Hommikul äräsõit Barcelonasse; sõit Vahe-mere rannikul. Barcelonasse jõutakse õhtul.

Kolmapäeval, 27. märts. Kongressi lõpukoosolek. Vastuvõtt Barcelona linnavalitsuse poolt.

Neljapäeval, 28. märts. ja reedel, 29. märtsil linna ja ümbruskonna vaatlemine.

Laupäeval, 30. märtsil, kevad-püha I päev 31. märtsil jne. — ad libitum: organiseeritakse eritingimustel ekskursioone Tarragonasse, Montservat'se, Baleari saartele.

Omavalitsustegelaste taskukalender 1929. a.

ilmus esmakordselt eestikeeles. Kalender sisaldab kalendaariumi mitmesuguste omavalitsuste tegevusse puutuvate täht-aegadega, igasugu märkuslehti 76 lehek., teateid kõigi Eesti omavalitsuste kohta, rea mitmesuguseid tarvilikke tabeleid, kodaniku käsiraamatu omavalitsuse, kohtu, administratiiv ning panga asjan-duse alalt ning bloki.

Kalender on müügil press-paan-, kalin-gur- ja kunstnahk-köites hinnaga Kr. 1.20 —1.75.

Tellimised adresseerida Eesti Maaomavalitsuste Liitu Tallinna, kes saadab kalendri telli-jaile koju kätte. Kalendri trükist ilmumist on oodata lähemal ajal.

EESTI MAAOMAVALITSUSTE LIIDU HÄÄLEKANDJA

„MAAOMAVALITSUS“

ILMUB OMA SEITSMENDAL AASTAKÄIGUL 1929. A. H. AVIKSON'I TOIMETUSEL
JA EESTI MAAOMAVALITSUSTE LIIDU VÄLJAANDEL ENDISELT
20 KORDA AASTAS.

„Maaomavalitsuse“ ülesanne on, seistes omavalitsuste huvide valvel, astuda nende õiguste eest välja, aidata omavalitsuste tegevuse korraldamises kaasa, laiendada omavalitsustegelaste teadmisi, võimaldada nende lähenemist üksteisele ja olla neile tarvilikuks käsiraamatuks.

Selle ülesande täitmiseks „Maaomavalitsus“ toob artikleid, ülevaateid, statistilisi andmeid, juhatuskirje, omavalitsuste päevauudiseid, teateid Eesti Maaomavalitsuste Liidu ja omavalitsuste tegevusest, ülevaateid välismaade omavalitsuste korralduse ning tegevuse kohta, omavalitsustegelaste elulugusid ja pilte, ja riigikohtu seletusi, kuna ta küsimuste ja vastuste osas lahendab toimetusele saadetud õigustealisi ning omavalitsuste asjaajamisesse puutuvaid küsimusi.

„Maaomavalitsusele“ on teinud kaastööd ehk lubanud teha Riigikogu liikmed, ministrid, kõrgemad riigiametnikud ja hulk kohtu-, kooli- ja omavalitsustegelasi.

„Maaomavalitsuse“ tellimise hind 1929. a. on: aastas 5 kr., pooles aastas 2 kr. 50 s., üksik number 25 senti.

„Maaomavalitsuse“ tellimisi võtavad vastu: Ajakirja „Maaomavalitsuse“ talitus Tallinnas, S. Roosikrantsi nr. 12 ja kõik Vabariigi postkontorid.

„LINNAD JA ALEVID“

EESTI LINNADELIIDU
HÄÄLEKANDJA

ilmub 1929. aastal, oma teises aastakäigus, tuues artikleid ja teateid kodu- kui välismaade linnaomavalitsuste korraldustest ja elust, tutvustades nende kavatsuste ja saavutustega j. n. e.

Ajakiri ilmub 10 korda aast.
Üksiku numbriga hind 25 senti.
Aastakäik (10 nr.nr.) Kr. 2.50.

TOIMETUS JA TALITUS:

Eesti Linnadeliit, Tallinn, Raekoda.

Eesti Linnadeliidu

väljaandel

on ilmunud
ja temalt saada:

H. Neuhaus. „Omavalitsuste arvepidamise põhjused“	Kr. 1.50
„Linnamaksu seadus“. Ko-difitseerinud O. Tief	„ —.50
„Esimene Eesti omavalit-sustegelaste kongress“	„ 2.50
Omavalitsustele	„ 2.—
„Linnad ja Alevid“. 1. aastakäik, 1928. a.	„ 2.50

